

Dragan Vujisić i Andrej Mićović

POSLOVANJE I USLUGE TURISTIČKO-UGOSTITELJSKIH SUBJEKATA, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu i Institut za pravne i društvene nauke, Kragujevac 2016, str. 350

Tekst svoje *Metafizike* Aristotel počinje mislima o opažanju i saznanju, točnije, o čulu vida kao primarnom u procesu saznanja. On piše: „Svi ljudi po prirodi teže saznanju. Dokaz je u značaju koji se opažanju pridaje. Naime, ono se cijeni i samo po sebi, i neovisno o koristi, a više od svih ostalih ono koje nam oči pružaju. Viđenje izabiramo takoreći prije svega ostalog, ne samo da bismo nešto činili već i kad ne namjeravamo ništa činiti. Razlog tome je to što nam ovo čulo više od svih ostalih omogućava spoznaju i što nam mnoge razlike pokazuje.“¹

Nepresušna potreba za saznanjem utkana je u samo čovjekovo biće. Saznajući „putujemo“ kroz carstva nauka, religije, filozofije, umjetnosti... Saznajući stvaramo svijet u kojem nezadrživo napreduje svijest o slobodi koja je osnova za dalje spoznaje.

Saznajemo i tako što putujemo, promatramo nepoznate predjele, upoznajemo druge narode, kulture, običaje, tradiciju... *Jer, kao što je pisao Henry Miller, „naša destinacija nikada nije mjesto, već novi način promatranja stvari“. Čovjek, kao biće saznanja, putuje (ma koji neposredan motiv bio) s jednim krajnjim ciljem: da na nov način promatra stvari i sebe među njima.*

Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu i Institut za pravne i društvene nauke su početkom 2016. godine objavili knjigu *Poslovanje i usluge turističko-ugostiteljskih subjekata* autora prof. dr. Dragana Vujisića i dr. Andreja Mićovića. Na oko 350 stranica autori su obradili složenu oblast poslovanja turističko-ugostiteljskih subjekata i usluge koje pružaju.

Knjiga *Poslovanje i usluge turističko-ugostiteljskih subjekata* jedna je od rijetkih koja na sveobuhvatan, sistematičan i znanstveno utemeljen način obrađuje pitanja poslovanja i usluga turističko-ugostiteljskih subjekata. Radi se o tekstu za koji se sa sigurnošću može tvrditi da će biti nezaobilazan za stručnu i znanstvenu javnost i neophodan kako studentima (osnovnih, magistarskih i doktorskih studija) koji se bave turizmom i hotelijerstvom, tako i pravnicima praktičarima i poslovnim ljudima.

Knjigu odlikuju preglednost, sistematičnost, analitičnost i jasna argumentacija. Obradena su najznačajnija pitanja poslovanja turističko-ugostiteljskih subjekata

---

¹ Aristotel, *Metafizika*, Paideia, Beograd, 2007.; 980 a).

i dana pravila sadržana u nacionalnom pravu. Tekst sadrži i usporedno-pravne analize poslovanja turističko-ugostiteljskih subjekata, kao i detaljne analize europske legislative u materiji poslovanja navedenih subjekata.

Knjiga je podijeljena na dva dijela: prvi dio je posvećen poslovanju turističko-ugostiteljskih subjekata, a drugi dio obrađuje turističko-ugostiteljske usluge. Prvi dio i *tajm-šering* iz drugog dijela knjige, napisao je dr. Andrej Mićović, a drugi dio knjige (izuzev *tajm-šeringa*) napisao je prof. dr. Dragan Vujisić. Knjiga sadrži registar pojmova, spisak elektronskih izvora i spisak literature.

Prvi dio knjige pod naslovom *Poslovanje turističko-ugostiteljskih subjekata* podijeljen je na pet glava. Prva glava je posvećena načelnim razmatranjima.

Najprije je dan kratak pregled historijskog razvoja turizma. Pisani historijski izvori pokazuju da su Sumeri, drevni narod Mezopotamije, bili začetnici turističkih putovanja 4000 godina pr. n. e. Ugostiteljsku djelatnost podstakla je pojava novca, pa se u Babiloniji, Asiriji, Palestini i Perziji pojavljuju prvi ugostiteljski objekti (karavan-saraji, krčme, prenočišta za činovnike). U Egiptu se prvo putovanje vezuje za kraljicu Hatšepsut (1480. g. pr. n. e.) koja je posjetila Punt i hram Deit El Bahari u Luksoru, o čemu svjedoči reljef oslikan na ovom hramu.

Putovali su i Stari Grci i to, kako zbog Olimpijskih igara (počev od 776. god. pr. n. e.), tako i radi posjeta čuvenim svetištima (Delfi, Delos) i ljekovitim banjama. Zanimljivo je da se u to vrijeme u grčkim gradovima formiraju državni organi (*proxenos*) čiji je zadatak bio da pruže pomoć strancima. Brojni i veoma strogi zakoni donošeni su s ciljem da se spriječi izrabljivanje stranaca, pružanje nekvalitetnih ugostiteljskih usluga, krađa putnika, nehigijena, nemoralne priredbe i slično. Stari Grci su često zaključivali i „ugovore o prijateljskim posjetima“ kojim su se potpisnici obavezivali na recipročan smještaj koji je uključivao prenočište i hranu. Zaključenje ugovora bilo je popraćeno simboličnom radnjom lomljenja određenog predmeta na dva dijela pri čemu je svaka strana zadržavala svoj dio. Polovicu predmeta koju je svaka strana zadržavala zvali su *symbolon*, a autor ga duhovito naziva pretečom vaučera.

Putovalo se i u starom Rimu, a najčešće na obale mora u ljetnim mjesecima, kao i u termomineralna lječilišta i banje, gdje su građene velebne vile, a za careve i visoke državne funkcionere *pretorie* i *palate*. Izvori ukazuju da je postojala i vodička služba, te su posjetioci mogli iznajmiti vodiče poznate kao *perigeta* i *exigeta* koji su imali zadatak da putnicima pokažu znamenitosti grada.

Nakon pada Zapadnog Rimskog Carstva i hiljadugodišnjeg zastoja u zanimanju za putovanja, u XV. vijeku se pojavljuju prvi organizatori putovanja za hodočasnike radi posjeta svetim mjestima. U XVII. i XVIII. vijeku se sve češće putuje kako zbog razonode, tako i zbog zarade. No, prvo organizirano putovanje vezano je za

Thomasa Cooka koji je 1845. priredio putovanje 570 putnika radi sudjelovanja na jednom kongresu. Thomas Cook je osnovao i prvu putničku agenciju *Thomas Cook and Son* koja je organizirala prvo putovanje iz Engleske u Švicarsku, zatim putovanje u Egipat i na kraju prvo putovanje oko svijeta. Ipak, do pojave „masovnog turizma“ dolazi tek nakon II. svjetskog rata.

U ovoj glavi obrađena su i osnovna načela u turizmu (načelo osiguravanja jedinstvenih standarda za pružanje usluga u turizmu i deset načela sadržanih u Etičkom kodeksu u turizmu Svjetske turističke organizacije Ujedinjenih nacija), izvori prava u turizmu (nacionalni i pravni izvori EU) i detaljno objašnjeni termini i pojmovi koji se koriste u turizmu.

Druga glava prvog dijela knjige nosi naslov „Pravne forme i subjekti“, a autor Andrej Mićović u njemu obrađuje pravne forme i status nosilaca turističko-ugostiteljskih aktivnosti, kao i vrste nosilaca ove djelatnosti. Detaljno su objašnjeni osnivanje, organizacija i rad upravljača turističkog prostora, turističkih organizacija za promociju turizma, turističkih agencija, turističkih vodiča i ugostitelja.

Treća glava je posvećena pojmovnom određenju i vrstama turističko-ugostiteljskih djelatnosti. Tekst ove glave podijeljen je na pet dijelova. Prvi dio posvećen je uvodnim razmatranjima o turističko-ugostiteljskoj djelatnosti i njezinu klasificiranju. U drugom dijelu autor detaljno razmatra turističku, u trećem ugostiteljsku, u četvrtom nautičku, a u petom lovno-turističku djelatnost.

Četvrta glava posvećena je registraciji turističko-ugostiteljskih subjekata, a sadrži osnovna načela, postupak registracije i registracijsku dokumentaciju. Fizičke i pravne osobe koje obavljaju turističko-ugostiteljsku djelatnost, uvode se u odgovarajući registar koji predstavlja jedinstvenu, javnu, elektronsku bazu podataka. Postupak registracije zasniva se na načelima javnosti i dostupnosti, točnosti i pretpostavke savjesnosti, formalnosti i vremenskog rasporeda upisa.

Kontroli poslovanja turističko-ugostiteljskih subjekata posvećana je peta glava prvog dijela knjige. Detaljno je objašnjen i postupak inspekcijskog nadzora primjene zakona u oblasti turističko-ugostiteljske djelatnosti.

Drugi dio knjige posvećen je turističko-ugostiteljskim ugovorima. Ovaj dio knjige podijeljen je na sedam glava. Autor prof. dr. Dragan Vujisić obradio je ugovor o organiziranju putovanja, posrednički ugovor o putovanju, ugovor o alatmanu, ugovor o ugostiteljskim uslugama, agencijski ugovor o ugostiteljskim uslugama, ugovor o posluživanju hrane i točenju pića. U ovom dijelu knjige je obrađen i ugovor o *tajm-šeringu*.

Prva glava drugog dijela knjige posvećena je ugovoru o organiziranju putovanja. Autor je, nakon definiranja ovog ugovora, ukazao na nacionalne propise koji ga određuju, ali i na sadržaj, ulogu i značaj Direktive 90/314 EEZ i Direktive EU

2015/2302. Ugovor o organiziranju putovanja definira se kao ugovor kojim se obavezuje organizator putovanja da pribavi putniku skup usluga koje se sastoje od prijevoza, boravka i drugih usluga koje su s njim vezane, a putnik se obavezuje da organizatoru plati ukupnu (paušalnu) cijenu. Autor analizira što je predmet ovog ugovora i objašnjava različita shvaćanja o broju i vrstama usluga koje čine skup usluga (paket usluga), tko može biti ugovorna strana kod ovog ugovora, njegov sadržaj i formu. Detaljno su analizirane obaveze organizatora putovanja i obaveze putnika, ali i posebna prava putnika, kao što su njegova zamjena drugom osobom, pravo putnika da odustane od ugovora i posebna prava organizatora putovanja i to: pravo organizatora putovanja da odustane od ugovora i pravo na povećanje cijene. Posebna pažnja posvećena je pitanju izmjene sadržaja ugovora kao i pitanju odgovornosti organizatora putovanja koja je utvrđena domaćim propisima, ali i Direktivom EU 2015/2302.

Druga glava drugog dijela knjige obrađuje posrednički ugovor o putovanju. Kroz domaću i kroz legislativu EU, dane su definicija i karakteristike ovog ugovora, ugovorne strane, sadržaj i forma ugovora.

Ugovoru o alatmanu posvećena je treća glava drugog dijela knjige. Ugovor o alatmanu je specifična vrsta ugovora o pružanju turističkih usluga, nastao iz potreba turističkog prometa, a koji se zaključuje između turističke agencije i hotelijera (ugostitelja) kojim se ugostitelj obavezuje staviti na raspolaganje predviđene hotelske (ugostiteljske) kapacitete za određeni vremenski period i na to da u tom periodu prima i pruža usluge gostima koje mu šalje turistička agencija, a ova se obavezuje da šalje goste hotelijeru i da mu plati naknadu za ugovorene usluge. Autor je detaljno analizirao ovaj ugovor, njegov sadržaj i djelovanje, kao i pojedine vrste ovog ugovora.

Ugovoru o ugostiteljskim uslugama posvećena je četvrta glava drugog dijela knjige. Nakon definiranja, navedene su osnovne karakteristike ugovora, navedene obaveze ugostitelja i obaveze gosta. Na kraju je obrađeno i pitanje raskida ugovora.

Agencijskom ugovoru o ugostiteljskim uslugama kao ugovoru kojim se ugostitelj obavezuje naručiocu da će pružiti gostu, klijentu agencije, smještaj i druge ugostiteljske usluge za naknadu i plaćanje ugovorene provizije, posvećena je peta glava drugog dijela knjige. Kroz nacionalne i propise EU, obrađeni su pojam, karakteristike, zaključenje i sadržaj ovog ugovora.

Ugovoru o posluživanju hrane i točenju pića posvećena je posebna, šesta glava drugog dijela knjige. Dan je pojam ovog ugovora, objašnjeno njegovo zaključivanje, obrađene obaveze ugostitelja i obaveze gosta.

Sedma glava posvećena je ugovoru o *tajm-šeringu*. Dano je pojmovno i terminološko određenje *tajm-šeringa* i ugovornih strana kod ovog ugovora.

Posebno su analizirane pravne forme i podjele *tajm-šeringa*. Centralno mjesto pripada analizi pravne prirode i sadržaja ovog ugovora i njegovom odnosu s drugim ugovorima. Naravno, dan je pravni okvir za nastanak i djelovanje *tajm-šeringa*, a u okviru ovih analiza posebno su objašnjene obaveze predugovornog obavještanja, pravo na odustanak, forma i sadržaj ugovora, kao i druga sredstva za ograničavanje slobode ugovaranja i zaštite potrošača. Na kraju su analizirana pravila o obavezama ugovarača i o prestanku ugovora. Treba naglasiti da se radi o svestranim analizama pozitivno-pravnih rješenja sadržanih u domaćem i usporednom zakonodavstvu, kao i u Direktivama EU.

Knjiga *Poslovanje i usluge turističko-ugostiteljskih subjekata* autora prof. dr. Dragana Vujisića i dr. Andreja Mićovića predstavlja jedan od rijetkih sveobuhvatnih radova na navedenu temu. Izloženi su brojni teorijski stavovi, historijski razvoj kako turizma tako i pojedinih ugovora u turizmu, dana je usporedno-pravna analiza pojedinih ugovora i ukazano na razvojne tendencije koje se ispoljavaju u europskom zakonodavstvu, a koje za rezultat trebaju imati dalju harmonizaciju propisa u ovoj oblasti. Tekst sadrži svestrane analize odredaba domaćeg, usporednog i prava EU, ali i pozivanje na vladajuće doktrinarne stavove.

Autori su nam na stranicama svoje knjige priuštili „putovanje“ koje donosi specijalističko, pravničko znanje. Time što su pokazali i prikazali pravnu stranu poslovanja i usluga turističko-ugostiteljskih subjekata, omogućili su i novi način njihovog promatranja i vrednovanja. Pokazali su ispravnost i svestremenost misli svetog Augustina, slavnog teologa i filozofa, koji je rekao da je „*svijet knjiga*“ i da „*onaj tko ne putuje pročita samo jednu stranicu.*“

Prof. dr. Snežana Miladinović²

---

² * Redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore.